

Ενιαία αισθητική σε υποκριτικό

» «Αμφιβολία» του Τζων Πάτρικ Σάνλεϊ από το Θέατρο Διόνυσος

Μετάφραση: Ερρίκος Μπελιές. Σκηνοθεσία: Μαγδαλένα Ζήρα. Βοηθός σκηνοθέτη: Αγγελική Χρυσοστόμου. Σκηνικά-κοστούμια: Έλενα Κατσούρη. Φωτισμός: Γιώργος Λάζογλου. Μουσική: Γιώργος Κολιάς. Παίζουν: Χρήστος Γιαγκου, Πατρίτσια Πεττεμερίδου, Χριστίνα Μαρούχου, Παναγιώτα Φοινίρη

Σε μια συζήτηση γύρω από την παράσταση του θεάτρου Διόνυσος και του έργου του Τζων Πάτρικ Σάνλεϊ «Αμφιβολία» δεν μπορούν να μη χρησιμοποιηθούν οι όροι «απόλυτη αλήθεια», «προκατάληψη», «ηθική», «ενοχή», «ιεραρχία», «τιμωρία», που παραπέμπουν (αν παίζαμε Ταμπού», ας πούμε) στην έννοια «καθολική εκκλησία». Κοιτάξετε τι έχω κάνει. Στην πρώτη κιόλας πρόταση έχω πάει ενάντια στο πνεύμα του συγγραφέα, έχω ενεργοποιήσει ένα ιδεολογικό στερεότυπο, έχω βασιστεί πάνω σε μια αλαζονική στην απολυτότητά της, προπαρασκευασμένη και γι' αυτό προσωπικά για μένα αβασάνιστη γνώμη για ένα τόσο μακρόχρονο και τόσο πολύπτυχο θεσμό, όπως είναι η καθολική εκκλησία. Οι πιο πάνω όροι μπορεί να αφορούν κάποιες πτυχές του θεσμού, μπορεί να μην έχουν καμία σχέση με κάποιες άλλες του πτυχές, μπορεί επίσης κάλλιστα να ταιριάζουν σε άλλες ιδεολογίες και άλλους κοινωνικούς θεσμούς. Αυτό προσπαθεί να υποστηρίξει το έργο που ανεβαίνει στο Θέατρο Διόνυσος σε σκηνοθεσία της Μαγδαλένας Ζήρα: οι περισσότερες από τις απόψεις μας βασίζονται σε προκαταλήψεις τις οποίες χρειαζόμαστε για να βρίσκουμε λύσεις, να βγάζουμε ετυμηγορίες, να διαλέγουμε στρατόπεδα σε πληθώρα προβληματικών καταστάσεων που συναντάμε στο δρόμο μας. Το σωματικό εργαλείο της αμφιβολίας δεν το χρησιμοποιούμε, επειδή φοβόμαστε να είναι μακρύς ο δρόμος της αναζήτησης, και ψάχνουμε για short cuts (κατά το κυριακό, «συντόμια») προς την αλήθεια. Ο ίδιος ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τον όρο «αμφιβολία» («doubt») ως τίτλο, ως κύριο στοιχείο πλοκής και ως φιλοσοφική πρόταση.

Το έργο του διαδραματίζεται στη δεκαετία του '60 σ' ένα αμερικανικό καθολικό σχολείο. Το θέμα του είναι η πιθανολογούμενη σεξουαλική κακοποίηση ενός αγοριού, του μοναδικού έγχρωμου μαθητή του σχολείου, από τον καθολικό ιερέα. Ο χώρος (το κλειστό περιβάλλον ενός κα-

θολικού σχολείου), ο χρόνος (η πιο φορτισμένη από κοινωνική και πολιτική άποψη δεκαετία της αμερικανικής σύγχρονης ιστορίας, δεκαετία του '60), τα ηθικά πεδία (παιδερρασία, θρησκεία, φυλετικές διακρίσεις, ιεραρχικές δομές ενός κλειστού συστήματος), η πλοκή (υπόθεση υπό διερεύνηση) μπορούν να παρασύρουν το σκηνοθέτη σ' ένα κοινωνικό και ψυχολογικό νατουραλισμό. Μπορούν επίσης να παρασύρουν το θεατή σε αναμονή μιας τέτοιας προσέγγισης και ακόμα και σε απογοήτευση, αν τέτοια προσέγγιση δεν έχει επιχειρηθεί.

Το δυσκολότερο έργο που είχε να φέρει εις πέρας η Ζήρα ήταν να τηρήσει την ενιαία αισθητική τα κύρια στοιχεία της οποίας έχουμε ήδη κωδικοποιήσει (παραβολή της Αμφιβολίας - ισορροπία προ της κρίσης - ενιαία ηχητική ροή) στο υποκριτικό επίπεδο.

Η Μαγδαλένα Ζήρα έχει επιλέξει το έργο για τη βαθύτερη του υπόσταση. Έχει γοπευτεί από τις προθέσεις του Σάνλεϊ να γράψει μια θεατρική πραγματεία πάνω στο θέμα της Αμφιβολίας και ανεβάζει την παράστασή της με την αισθητική μιας παραβολής. Υποστηρίζει (όχι με μια αποστασιοποιημένη αντικειμενικότητα, αλλά με μια τετραπλή υποκειμενικότητα) τις τέσσερις εκδοχές των γεγονότων, τις τέσσερις αλήθειες των τεσσάρων προσώπων του έργου. Ανεβάζει έναν Αγώνα, στον οποίο δε μεροληπτεί υπέρ κανενός και έχει ως κύριο ζητούμενο την ισορροπία, εκείνη τη συναρπαστική ισορροπία της ζυγαριάς προ της κρίσης. Σύμμαχος και συνδημιουργός της σ' αυτή την προσπάθεια η Έλενα Κατσούρη, το σκηνικό της οποίας έχει πολλαπλή λειτουργικότητα ως ατμοσφαιρική αναπαράσταση του συγκεκριμένου χώρου, ως μοντέλο του κλειστού συστήματος, κυρίως όμως ως σκηνική απόδοση της ιδέας της ισορροπίας μέσω της συμμετρίας των όγκων και των κενών. Ο φωτισμός της παράστασης από το Γιώργο Λάζογλου εμπλούτιζε πραγματικά την οπτική πλευρά της παράστασης.

Ουσιαστική είναι η συνεργασία της σκηνοθέτιδας με το Γιώργο Κολιά, η μουσική του οποί-

ου συντονίζεται με τη μελωδία της ροής του κειμένου. Εδώ διακρίνω ακόμα ένα σημαντικό για τη Ζήρα στόχο: παρόλα τα πάθη και τις εξάρσεις να μην παραβιάζεται μια ενιαία ηχητική ροή της παράστασης.

Το δυσκολότερο έργο που είχε να φέρει εις πέρας η Ζήρα ήταν να τηρήσει την ενιαία αισθητική τα κύρια στοιχεία της οποίας έχουμε ήδη κωδικοποιήσει (παραβολή της Αμφιβολίας - ισορροπία προ της κρίσης - ενιαία ηχητική ροή) στο υποκριτικό επίπεδο. Ο καθένας από τους τέσσερις της ηθοποιούς έπρεπε να διανύσει κάποια απόσταση, κινούμενος από τη δική του αφετηρία σ' ότι αφορά την πείρα, την υποκριτική προσωπικότητα, την αναγνωρίσιμη μανιέρα (ή τη φυσιολογική απουσία αναγνωρισιμότητας), τα επαγγελματικά εφόδια. Ως γενικό συμπέρασμα μπορώ να πω ότι ο κοινός παρανομαστής έχει βρεθεί, αλλιώς δε θα μιλούσαμε για μια πετυχημένη παράσταση. Ως επί μέρους σχόλιο δηλώνω ότι το να παρακολουθεί κανείς την Πατρίτσια Πεττεμερίδου να παίζει, είναι πάντα ουσιαστική εμπειρία. Και η Χριστίνα Μαρούχου εμφανίζεται ως ευαίσθητη και ικανή επαγγελματίας.